

ԼՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 19 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

Հնգիստանի ապստամբութեան վրայ զայս շարժու եկած լուրերը նախընթաց թիւերով հրատարակած հեռագրական հաստատու լուրերուն վրայ հետեւեալ մանրամասն տեղեկութիւնները կուտան:

Վերայի մէջ Արեւմտեան գնդապետին հոկտ. 10 թուով ըրած յաղթութեանն ետեւ, յիշեալ գնդապետը զօրաց հրամանատարութիւնը Արանթ զօրապետին յանձնեց, որ 3500 զօրքով Քաֆթոր քաղեց եւ հոկտ. 14/26 ին հոն հասաւ: Քաֆթորին ալ 1500 զօրք առնելով հոկտ. 18/30 ին Գանդէս գետին անցաւ առաւ արտերազմական միտքով, եւ չորս օրէն Մուսուլաղ հասաւ առանց զիմաքուրթիւն մը տեսնելու ապստամբաց կողմէն, բայց հոն կանց առաւ ընդհանուր հրամանատար սըր Քոլին Քանդէլ զօրապետին սպասելու համար, որ հոկտ. 15/27 ին Արիպային ձամբայ կելլով՝ 22 ին Քաֆթոր հասաւ եւ 28 ին դեռ հոն էր՝ երկու երեք հազար նոր զօրաց դարձն սպասելով, որոնց մով եւ Մուսուլաղ սպասող զօրքերն ալ հետ առնելով՝ 1 ուրբնով վրայ քաղիք զօրաց թիւը 10000 ի պիտի հասնէր: Արաքի թէ 1 ուրբնով քաղաքը 50000 ապստամբ զօրքերէ պաշտպանած էր, որոց դէմ Ուրբում եւ Հափօր զօրապետները արիւարար բայց մեծ դժուարութեանը ինքնաբերական կը պաշտպանէին 2000 էն պահա զօրքով: 1 ուրբնով վեճակին վրայ օք ասիէ աւելի լուր մը չկար, բայց կը կարծրվի թէ աստիկ պատերազմներ կը զան հոն. անգղիացոց զօրքերը բոլորովն պաշտպանած էին թշնամիներէն եւ հազարապետութիւնները խափանված:

Բովէլ գնդապետը 800 զօրքով Քաֆթոր վրայ ժամանակը հոկտ. 20 ին Ժիւհորի ու Քաֆթորի մէջ տեղը Տիւնարօրի ապստամբներէն սաստիկ յարձակում մը կրեց: Յաղթութիւնը անգղիացոց ձեռքը մնաց, բայց շատ կորուստ ըրին: Բովէլ գնդապետն ալ մեռաւ: Մուսուլաղի թշնամեաց կրիւթ թնդանօթը եւ շատ միտքերը ստին, անոնց բանակը արեւելքն, եւ հետեւեալ օրը Քաֆթոր հասան:

Հինգիստանի մէջ Միլիթար ըսված բերքը որ ժամանակի մը ի վեր ապստամբներէն պաշտպան ըլլալով խիստանը կը, օգնութեան հասած զօրքերով ազատեցաւ: Մալվայի զօրաց մէկ մասը Մէշուրօրի մէջ ապստամբաց կողմէն անցնելով՝ քանի մը անգղիացի պաշտօնակալ սպաննեց եւ քանի մը ինչպանօթի տը:

րեց: Միտարթ զօրապետը հոկտ. 27 ին Տէյհիկն ձամբայ կըսեւ ու արտերազ այս ապստամբները պատելու կերթար:

1 ուրբնու զօրապետը վերստին ձամբայ ելեր կը Տէյհիկն, որ շեշտեաց երկիրներուն մէջ ապստամբներն հալածէ: Հոկտ. 12 ին Քիւնուրի Մալվային ձիւնորները զենքից ընկէն ետեւ, Թաֆթուր Ժաֆթարի բերքին մէջ 12 թնդանօթ, առաւ պատերազմական միտքը, բազմաթիւ ձիւնօրիկ եւ 3000 հրազէն գտաւ: Հոկտ. 17 ին անգղիացիք այս ապստամբներուն դուրսը գերի բռնեցին. բայց ապստամբները դէպ ի վէպար քաղաքէն քաղաքը կողարտելու դիտարութեամբ աւելայն անգղիացիք հասան ետեւեւուն, եւ անոնց սաստիկ ջարդ մը տարով ջերուցան ըրին: Մուսուլաղի զօրաց ուրիշ գունդ մըն ալ Մահուր քաղաքը կոխելով ապստամբներէն շատերը բռնեց՝ որ անմիջապէս կախիցան: Հոկտ. 8/20 ին այս գունդը Քանուրի բերքին տիրեց, ուր շատ հարստութիւն գտաւ: Հոկտ. 17/30 ին Միլիթար զօրապետին մէկ գունդը ապստամբաց մեծ դուրսը մը ետեւէն լինալով՝ զանոնք ցրուեց 100 հոգիներ ջարդելով:

Մուսուլաղի իրկըված անգղիական զօրքերը հեռոյ հեռէ Հնգիստան հասնելուն, ոչ միայն Բարկուսոց հրումարանին ձամբով խրկեցան, այլ եւ Մէքսանդրիայի ձամբով զացածներն ալ. հետեւ արար բազմաթիւ անգղիական զօրաց գունդեր Հնգիստանի մասն կողմերը կը քրտնէ եւ երկիրը տակաւ առ տակաւ հանդարտութիւն կը գտնէ:

Միայն Ուտի գաւառը կայ, որ ապստամբութեան կեդրոնն է եւ ուրիշ գաւառներուն հին եւ նոր ապստամբները հոն կը գտնեն:

Սըր Քոլին Քանդէլ ընդհանուր զօրապետին ապստամբներուն ձեռքը ինչուրեւ վտանգէն մարտադուր ապահիլը ետքէն եկած լուրերը կը հաստատեն: Յիշեալ զօրապետը իր ձիւն արագութեամբ կը կրցնէ արագիլ ետեւէն իսկող ապստամբ ձիւնորներուն ձեռքէն. բայց իր պաշտօնակալներուն մէջը դժբաղդարար բռնարկի է:

Տէյհիկի Թազաւորին որդւոց մէկը որ հօրը հետ բանտարկիւմ էր, փախել է:

Տէյհիկի մէջ սպանեալ կարծրված բազմաթիւ եւրոպացիներ՝ հաւատարիմ Հնգիկներու ձեռք օրհալած ըլլալով մահուան արտակըն է, եւ քաղաքը անգղիացոց ձեռքն անցնելէն ետեւ երեւան ելեր են: Մտոյց մէջ հռոմէական քաղաքները եւ Տէյհիկի լուրերն իրար կողմը կայ:

Մուսուլաղի լուրերը մը Հնգիստանի մէջ սպաննելով եւ տեսնելէ մեռնող Մուսուլաղիներուն թիւը 1524

հոգի կը հաշուէ, որոց 256ը զենուորական պաշտօնակալ են, 674ը կանայք ու մանկուկներ են:

Հնգիստանէն հոկտ. 30 թուով Թաֆթուր լուրերն զրկած նամակը կրտէ թէ Մուսուլաղի Հնգիստանի գոցող Հայրապետը ըսված կարծ շեշտեացի (Քիւնուրի) զօրքերը Հնգիստանի մէջ տեսնելով չըլլալուն համար, առջեւ բերանը կին կարծրվել են Հնգիկներէն. բայց Օսմոյի պատերազմին մէջ հասկըցիկ են սխալած ըլլալին, եւ հիմա այս զենուորները շեշտեացիք սպաննելը կը կրցնէ անվնաս շատ փախած ըլլալով անոնցմէ:

Ապստամբութեան գրուած անուանի Մանա Սահլալ ալ նոր յայտարարութիւն մը հանելով կը պատուիրէ ապստամբներուն որ անգղիացոց կապիտալ զինարկով զենուորներէն հեռու փախնէն, որովհետեւ անոնք առանց կրակ ընելու մարդը կը զարնեն կրակ: (Մյուս զօրքերը ինչիւրեք հրացաններ կը զործածեն որ շատ հեռու կերթան եւ շատ անգամ ձայներն են ալ չսկիւր): «Կարող Հայրապետները գեղի մը մտանան, կրտէ վերջիլեալ յայտարարութիւնը, բոլոր կանայքը սպաննեցը, որովհետեւ այս մարդիկը Մուսուլաղի Թազաւորին խրկած է որ իրենց կանանցն ու զուտիաց մահուան վրէժը առնուն, եւ այս է պատճառը որ շեշտեացիք հալած կը պատերազմին»:

Հնգիստանի անգղիական զօրաց ըսպարապետ Սըր Քոլին Քանդէլ հեռագրով խնայուցիկ է Հնգիստանի ընդհանուր կառավարչին թէ 1 ուրբնով քաղաքը որուն մէջ Օթրամ եւ Հափօր զօրապետները ապստամբներէն պաշտպանած էին, ապահովութեան մէջ է: Ապարապետը 7000 զօրքով հոն հասնել է:

Չինաստանէն եկած վերջին լուրերը նոր ու կարեւոր բան մը լին ծանուցանելը: Թաֆթուր լուրերը կրտէ թէ 3000 անգղիացի ծովային ու ցամաքային զօրք Քանուրի վրայ պիտի յարձակին ու առնուն, Փէքինի (Չինաստանի մայրաքաղաքը) զացած նպարտները պիտի կարեն, եւ քանի մը զենուորական կարեւոր գերքերը զրկուելով բռնութեամբ ազատ հաղորդակցութիւն պիտի ունենան մայրաքաղաքին հետ:

Մուսուլաղի Քանուրի լուրերն իրար կողմը կը կարգանք:

Միւրեւն թղթարկելով Չինաստանէն եկած անգղիական լուրերն ըսնէ Քանուրի մեր թղթակցին մեզի խրկած ու մեր հրատարակած նամակներուն մէջ պարտաւիճակ կը թիւննեն ու անոնց վրայ ըրած դատարարութիւնները կը հաստատեն:

տասնէն: Հոկտ. 2/14 ին հասաւ Չինաստանի Պաղղեայ ընդօր զեպան Պ. Առօ սեպուհը, եւ անմիջապէս յարաբերութիւն հաստատեց ըրաւ ինչիկ հետ. բայց դեռ չըլլա զգիտցրվել թէ ինչ չարիւթ գաղղեական նաւախումբը մասնակից պիտի ըլլայ Չինաստանի դէմ մտածված պատերազմական զործողութիւններուն:

Մուսուլաղի Սէյիթը ծովապետը մեծ զօրութիւն ունի հիմա ձեռքին տակ: Տասնեկու նոր թնդանօթակիր տափակ շոքերու Մուսուլաղի հասան իրեն, որոնք կարող են գետերն ի վեր նաւարկելու, եւ Չինաց Ժօնք ըսված պատերազմական նաւերուն ապստամբած խորչերուն մէջ կը մտնելու: Սէյիթը ծովապետը 41 պատերազմական նաւ ունի իր հրամանին ներքեւ մեծ մասը շոքերով, որոնք 650 թնդանօթ եւ 7000 նաւաստի ունին: Հօնի Քոնիկի մէջ կը մտածվի, որ այս զօրութիւնը բաւական է Քանուրի դէմ պատերազմական զործողութեան ձեռք զարնելու, եւ այս զործողութիւններն ընդ հանրապէս ամենա հարկաւոր կը կարծրվի չինաց գոռոզութիւնը կարելու համար, եւ անտարակոյս վեճառդական կըլլայ: Եւ արդարեւ հաւանական չերկիր որ Քանուրի աւերվելէն ետեւ Չինաստանի կառավարութիւնը յամառի պատերազմը շարունակելու:

Միւրեւն յայտնի է որ Պաղղեայ գետապետը հատուցում ուղեց չինաց կառավարութեան մեր քաղաքներէն մէկուն՝ Պ. Մաքարիկի սպանութեանը համար: Քանուրի նամակներու խօսքին նայելով՝ կերելի թէ ոչ միայն ուղղված հաստատումը չէ առնվել, այլ եւ հռոմէականները երբէն հալածվել պիտեն 1845 ի զաշնադրութեանը հակառակ: Թէ որ ասանկ է, Պաղղեայ բնականապէս պատերազմի պարտաւորված է, հետեւաբար իր նաւախումբը որ Չինաստանի ծովերուն մէջ արդէն 14 պատերազմական նաւերէ կը բաղկանայ, Մեծին Քրիստոսի (Մուսուլաղի) նաւախումբին հետ պիտի միանայ, եւ անոր հետ հասարակաց շահուն եւ բոլոր եւրոպական տերութեանց օգտին համար կարգադրել պիտի ուղե այն դժուարութիւնները՝ որոց ամեն ժամանակ առիթ տուած է Մուսուլաղի Չինաստանի ծովապետը քաղաքներուն մէջ նստելու: Բողոքաւ թէ Ռուսիա ալ զործակից պիտի ըլլայ այս նոր պետակ խաչկրութեան որ քաղաքակրթութեան եւ արեւ մտից փաճաւականութեան օգտին համար պիտի ըլլայ ինչիկ կայսերութեան դէմ: Ստոյգ է որ Ռուսաց Բաւթիստի ծովապետը Քանուրի ծովածոցին մէջ վազող Ռէյ-ձօ գետին բերանը կը թալանէ Չինաստանի Ռէքին մայրա-

քաղաքին հետ ուղղակի հարաբերակցու-
թիւն բնակարան համար բնած շինարարին
օգուտ մը չտեսաւ, բայց ասիկա բաւական
պատճառ մը չէ, եւ չի կարելի թէ Ռուսիա
որ Սիւրիայի կողմէն շահաւոր յարա-
բերութիւններ ունի միշտ Չինաստանի
հետ, Եւրոպոյ ու Գաղտնի հետ կը միա-
նայ աւելի մեծ տուեւորական դիւրու-
թիւններ ձեռք բերելու ճովագրեայ քա-
ղաքներուն մէջ: Ռուսիա Չինաստանի
նկատմամբ միւս եւրոպական պետութիւն-
ներէն ասորքեր եւ գրեթէ ճամուկի քա-
ղաքականութիւն մը ունեցած է միշտ:
Ռուսիա երբ որոշ իրողութիւններու պէտք
է սպասել անոր գործակցութեանը վայ
հաստատ յոյս դնելու համար: Կոն-
կրկնայ ըսելով Ռուս Եւրոպոյի Միացեալ-
Վասակայ համար, որուն Չինաստան
նի մէջ ունեցած կրտսերականները խիստ
հանգարտ նստած կերպով կը կրորտանն
բան կը լուզի իրենց շար կողմը:

«Չինաստան հրատարակեց Չին-
Սա լրագիրը Փեքինի լրագրին առնու-
թով այնպիսի անդեմութիւններ կուայ
Չինաստանի տպատարութեան վրայ,
որոնցմէ կը հասկնայ թէ անպատճառ-
թիւնը մեծ գործութիւն ու յաջողութեամբ
գանձել քանի մը քաւաններու մէջ: Թե-
պետ եւ չինոյց մանապէսները անոր-
տամբներուն դեմ յաջեմութիւններ կը
հաշակեն, այսու առնալիս անպատճա-
նները Կանթոնի մէջ հաստատ կեցած եւ
Կանկ-Չի-Քիանի գետին կզերքներուն
մէկ մասը գրաւած են. երբեմն Եանկա-
յիի ալ կը մտնան եւ հարաւային կող-
մէն ալ Քանթոնի կ'սպասնան: Երգար-
եւ ժամանակէ որ ինչ եւ կ'էջ կերպով այս
ազնուաբարութիւնը վերջնայ, որ քանի
մը ասորքեր ի վեր կը տեսնուի: Եւսանով
Չինաստանի կառավարութիւնը իր առ-
ջեւըներքին յիշագործութիւն մը, որ րոն
պատճառով էր եւ սով մը ունի, որ
Եանկային գրգռած նստակներուն նայե-
լով արդէն խախտ ծանրացած է ժողո-
վորդեան վրայ: Չինաստանի կառավար-
ութիւնը շատ հոգի եւ ծարսով ըլլալու-
նի թէ որ կարող ըլլայ այսպիսի նեղ վե-
ճակի մը գիտնալու:»

Եւրոպոյից Կիւն շողեւանը Էժով-
Քոնիկն երկրով Պուհ Չիո քոչած ա-
տենը մէջը դանդաղ 13 շինարարներ յան-
կարծ նստապետ եւ կրկու նստատեղ ըս-
պաններով, 24 հազար սիւղ առեր ու
նստուն մաղոյիը նստելով փակեր են:

Գրաստանի նեղութիւնը փարատե-
լու վրայ է Եւրոպոյի ու Եւրոպոյի մէջ:
Գաղտնի մէջ գրաստաններ լինա-
լու օգտակար արդեւեք մը ունեցաւ. կը
յուսային որ Եւրոպոյ պանքան ալ այս
օրինակին տիպի հետեւի:

Գերմանիոյ հիւսիսային քաղաքաց
պանքաները Եւրոպոյ պանքային օգնու-
թիւն ստանալով շուտ առին: Տանի-
մաղապի մէջ ալ կառավարութիւնը
նպատաներ ու դիւրութիւններ շոքհեց
վաճառականութեան:

Նիւ Եօքսին կիսմ վերջին լուրերն
ալ յաջող են:

Ինտուային կերակի օրը մայրաքաղա-
քու կիսմ հնապարհան լուր մը կը ծանու-
ցան, թէ գեկտ. 12 ին իրիւնը Կոնկոյ
պանքան կը գրաստանը հարիւր 7 ի ի-
շուցեր է:

Կոնկոյ կառավարութիւնը այս օրերս
կըզարի Սեմիթիոն միոյ ճովագրեան-
ը ամբողջութեան վեճակի մէջ գնելու: Մաս-

նաւորուէս Միւրիայի ճովագրեքը Քը-
լայո գետին բերանը ամբողջութեանը շինե-
լու ձեռք գործած է:

Կոնկոյ խորհրդարանը լուր գեկտ.
12 ին գոցվեցաւ մինչեւ փետրվարի կը:

Գաղտնի կառավարութիւնը գրա-
մական նկարագրեան երեսն Գաղտնի ար-
ուեստագործ քաղաքներուն մէջ յառաջ
կիսմ գեղ հնաեւանքները նկատելով,
գործերու զարգարման կամ նստալու-
թեանը պատճառաւ հազարաւոր գոր-
ծատերերուն կիսմ նեղութիւնը թե-
թեցնելու եւ կարօտեաններուն օգնե-
լու համար մէկ միջոցն իրանը սահմանեց
չտերութեան գանձել:

Կրօնի թէ Կանթոնի գորապետը
Պեքինային Գաղտնի չպիտի գանձայ:

Բեկրապուրիկն նոյն օրը 20 թուով
գրված նամակ մը լուր կուայ, թէ Սե-
ճովու մէկ քանի նաւահանգիստները օ-
տար ազգայ գոցելուն համար դաշնակից
տերութեանց կողմանէ Ռուսիոյ կառա-
վարութեան կըզմ գանդապին պատաս-
խանելու համար կըրաջող իշխաններուն
ճանուցարարին խնամար ստէ թէ, Ռուսիա
իրաւունք ունի օտարալի նաւերուն առ-
ջեւ գոցելու Սե. ճովու նայնաւահան-
գիստները, որ ինչպէս որ փորձը շատ
անգամ ցուցած է, չկըզ գրօշակի
մը նպատակը շատ գեղը եւ ամեն տե-
սակ պատերազմական միջոց կը մտնէ
կզեր: Ռուսիոյ հնապարհալից ժողո-
վորդը արկը համար:

Ես լուրը ստուղ նամակը կառե-
ցնելով կըրաջող իշխանին յառաջ գը-
րած փաստերուն իրաւունքը կատարե-
լուցի սպիտի ճանաչողի նստալի ու փա-
րիկի մէջ:

Քրօնեման նամակը փրջին
լուրերուն նայելով, հարիւր չափ օտա-
րալի փաճառական նաւեր քանի մը օր
առաջ յանկարծակի առերուն մէջ գոչ-
վի մնացեր են Քրօնեմանի նաւահան-
գրան մէջ: Ես հաւանական է որ
մինչեւ գալ տարուն մայիս ամսոյն մօ-
տերը անկեց գուրս չկրնան կըլի:
Յիշեալ նամակին մէկ քանի նայնալի
փաճառ որ կըրքի մը մէջ մնացեր են, որ
առնեալ հարկու որ դատարի անոնց մէջ
գանդած փաճառը պարզել եւ տուե-
րուն վրային Քրօնեմանի փաճառ-
նայինը փոխադրել:

Բեկրապուրիկն նոյն օրը 21 թուով
կիսմ լուրերը կը ծանուցանեն, թէ Միւրի-
այի կիսմ կիսմ իշխանը սպանեալ Սուա-
նի իշխանը պատերազմական առնանի
մը առջեւ դատարարով իրա-
թայիսի մէջ հրացանի բռնը իր է:

Մաճառատանի Ռեյմ մայրաքաղաքին
մէջ հրատարակած Լուր լրագիրը 24-
քեղներուն կողմէն փարիկը գաշնալու-
թիւնը ստորագրող տերութեանց (բայ ի
Ռուսիային) իրիւրում ճանուցարարի մը
օրինակը կը հրատարակի, որուն մէջ 24-
քեղներուն մեծ ժողովը Եւրոպական տե-
րութեանց միջնորդութիւնը կը ինչոյր, զե-
րութեանց Կոնկոյ պետութեան նստալի
նստալ համար:

Եւրոպոյի կիսմ վերջին լուրերը կը
ճանուցանեն թէ Կիսմալի պիտի հասա-
րակապեալութիւնը պատերազմ հրատա-
րակեր է Քոնթ-Քիայի հասարակապե-
տութեան գեմ:

Կարաբային կիսմ լուրերը կը ծա-
նուցանեն թէ յիշեալ իշխանութեան առ-
ժամանակեայ ընդհանուր ժողովը գեկտ.
10/22 ին գոցվեք յառաջիկայ տարւոյն
յուսիսի 18 ին նորէն բացվելու մտքը:

Կարաբային կիսմ օրը գաղտնի
թղթատար շոքեւանով լուր կիսմ թէ
արաւախիկ երկրաշարժ մը աղետալի մնա-
նի գործերէ յիշեալ երկրին մէջ: Կա-
րաբային 10 մընի չափ հետու Սայկնա
քաղաքը որ 14000 բնակիչ ունի եւ
Քալապոյիայի Քոնկոյ քաղաքը որ
9000 բնակիչ ունի եւ այն կողմերը գը-
նդած բաղեմիւր դիւրեր գեկտ. 9 ին
օրը գրեթէ բոլորովին կործաներ են:
Ես ստիպեալ աւերան զոհ կողմը գը-
րաղներուն թիւը ոմանը 12 հազար,
անոնք ալ մինչեւ 25 հազար հոգի կը
հաշուեն, բայց ասոնց որն ալ ըլլայ դար-
հաւերի է: Կարաբայի թաղաւորը այս
աղետալի լուրն առնելուն պէս իսկայն
չիս գորադեալ եւ փոյտատար գոյաց
(պոլիտար) գունը մը իրկեր է փոյտա-
չին իրմիջներու նիւթերով եւ տուտա
նպարդ, որ երթան փրատանքը վեր-
ցունեն եւ որը մնացողներուն օգնու թեան
համին: Կարաբայի քաղաքին մէջ ալ շար-
ժը այնպէս ուժգին կերի է որ բոլոր ժո-
ղովուրդը օտարակի մէջ ինկեր է: Ես
բնամիջներ տուեանին թողուցեր, զի-
շերը հրատարակներուն մէջ, կապերու
մէջ, եւ նաւահանգիստը գանդած նաւ-
երուն մէջ անցուցեր են, շտեքն ալ
գեղերը փակեր են:

Ես ստիպեալ հարուածին վրայ առ-
այժմ սակեալ տեղ տեղեւորութիւն մը չկայ:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կոյսերական հրատարակում
Երբ պէժը գոտատանտանիսն գոր-
ծոյ պաշտօնի (Տալի Կոլորը) մու-
զին անուանեցաւ:
Ինքիւր ոյժը Ի. Իրան գիտն-
ներուն վերապատու ճանաչեցաւ:

ԱՂԳԱՅԻՆ

Կիսմ շարժմ օրը Սրբոյն Գա-
կոպ պատերազմութիւնը ըլլալով, ամե-
նապատեւ Սրբալան Գաղտնի փոր-
հրդական Գերապատի. Տ. Կուրիթ
Կրազան արք եպիսկոպոսը եւ ուրիշ քա-
նի մը բարձրաստիճան երկրեցականներ եւ
բազմաթիւ նրեւիք աշխարհական յար-
գելի անձինք եւ ջերմեանք թողուրդ
Ետեմ Կուրիթ գուրս կըզմ Ս. Գա-
կոպ կեղեկին ուխտի գոչին, եւ շա-
բաթ ու կիրակի օրերը հոգեւորական շը-
քիզ հանդիսներով նոյն բազմաթիւ
Սրբոյն հայրապետին տնտեսութիւնը
փառաւորեցին: Ես ստիպեալ, մեծ ապա-
տի բարեպաշտարար մէն ալ Սրբոյն փրկ-
չի հիւանդանոցին մէջ պատապարեալ բ-
լու խղճակեաց եւ կարօտեաց մեծամեալ
հացիկերով մը ըլլաւ ու բրաթ իրիւրեն
սխտալ մինչեւ կիրակի իրիւրեն, որուն
նմանը քանի մը տարի, ի վեր աննըզմ
չի թէ կերակրոյ առատութեան եւ թէ
անոնց անտակաց ընտրութեանը կողմանէ:
Եւրոպոյ է պատմել այն օրուակին օրհ-
նութիւններն եւ ջերմեանք բարեմաղ-
թութիւնները որ հիւանդանոցին բոլոր
կարօտեալ խղճակեացը բերնին անդապար

կը լսելին վան երկրոր թեան կենաց եւ
յաջողութեան վերջիցեալ քարերար առ-
ղային, որ Քրիստոս անուան մերոյ պատ-
ւերին հաճածայն օրը ստեղծուի: Եւ ճա-
նուց բնելու քրիստոնեայի ստիպու-
թեանը ունեւար լուր գըր իր անուեր
յայտնել:

Ես հոգեւոր եւ միջնորդական հան-
դեաններուն մէջ վերջիցեալ բարեպետ եւ
կեղեցականներն եւ բարեպաշտ յարե-
լիները կրկին կրկին այցելութիւն ընելով
Ս. Փրկի վանքը մէջ գանդած բոլոր
խղճակեաց, շատ գոհ կըզմ այս ընդար-
ձակ հաստատութեան բարեպաշտութեան
ու մարտութեան, եւ մանուալ Ս.
Փրկեան վարժարանին բարեպաշտեալ եւ
յառաջագիւմ վեճակին, որուն մէջ լար-
ժեղութիւնը 218 կը համար հիմա, եւ
ամենի ալ իրենց խորին շարհարաւութիւ-
նը յայտնեցին թէ հիւանդանոցին եւ թէ
վարժարանի բարեպաշտ հարարարձանե-
րուն:

Պատարե Կարենեան ինկերութեան
յարի հոգարարները կը ծանուցա-
նեն, թէ Կոյն թաղին Կարենեան մայր
գարոյն ի հիմանց նորոգելու համար աղ-
գիս բարեպետ հասարակութեան ձեռն-
տուութեանը ինկեր պարտաւորված ըլ-
լալով, ներկոյ 1857 տարւոյն լիկը-
լին ամենապատիւ Սրբալան Գաղտնի-
քին համար թեանը վեճակահանութեան
ձեւով աղգիս բարեպաշտ հասարակու-
թեան կամաւոր աուրը ինչ ժողովուր
ձեռք դարկած էին, 13000 ստանակ հա-
նելով ամեն մէկը 20 դրուու շի, որոնց-
ու գոյացած ստակին 100 հազար զու-
ուրը 20 բաժնի ընելով անցեալ տարու
1 հն սխտալ 20 շարաթ պիտի քաշին:
Բայց ամենակերպուն ցրու ինչ մինչեւ վե-
րջիցեալ թուականը ընցած չլլալով,
որոշեր են որ յառաջիկայ 1858 տարւոյն
մարտի 1 հն սխտալ հինգ շարաթ կա-
կան բաժնի քաշելով լինցնեն: Սուտի
կը ինչոյրն աղգիս բարեպետ հասարակու-
թեան, որ այս աղղոյն աւստատակու տը-
եալ ձեռնարկութեան իրենց յօժարա-
կիւմ ձեռնառուութեանը շարհարաւ
համար վերջիցեալ տնտեսներին մնա-
ցածները մինչեւ մարտի 1ը գնելով:

Գորն Գարնիկանեանին վերջերան
վեճակահանութեանը խոստացվածին պէս
վեց ամիս ետքը պիտի քաշվի: վեճա-
կահանութեան տերերն ալ արդէն պատ-
րաստված են իրենց խոստանալը կատա-
րելու երբ Տիրութեան ընդհանուր վեճա-
կահանութեանց վրայ հանած պարզեք
վրայ կիսւ: Եւ ինչ առժամանակեայ կեր-
պով թոյլտուութիւն կըզմ ըլլալով,
վեճակահանութեան տերերն ալ մինչեւ
արդեւքը գրված օրը քրված սու-
տակներով գոհ ըլլալով, կը փութան
պարտաւորութիւնին կատարելու եւ ա-
ռաջիկայ կերակի օրը, 22 դեկտ. վեճա-
կահանութեանը պիտի քաշվի: Եւսիւտարի
Սեւակի թաղին գարոյն պատուաւոր ան-
ձանց ներկայութեանը: Աստուրիոյ տու-
տակները լուրերի միջոցաւ պիտի ծանուց-
վին եւ զիջեքը պիտի յանձնուին որուն
որ ձեռքը փաստիկը տնտեսները գանը-
վին:

ՄԱՐՏ ԼՈՒՐԵՐ

Կոյսերական կառավարութեան ը-
նելը կըրամական եւ գանձային նոր ար-

նօրինութեան միջոցները խորհրդա-
համար նախընթաց թուով մշակած նո-
րահատաւարական ժողովին
Մարտի 1-ին անու մեծագոյն
Մարտի 1-ին անու մեծագոյն
Մարտի 1-ին անու մեծագոյն

— Մեծարդոյ Գրիգոր աղայն Աղա-
թանեան որ Պարզից կրկնաբարձական
դպրոցին պիտաւոր աշակերտներէն մէկն է,
և և կրկնաբարձական մեծ գործերու
մէջ իր յաջողակութեամբն ու հմտու-
թեամբն մեծ յարգ ու համարում ստա-
ցած է թէ աղբիւ մէջ և և թէ օտարաց
տղևու, առեւտրական գործոց պաշտօ-
նատան մէջ այս օրերս հաստատուած հա-
ստարակաց շինուածոց ժողովին անգամ ան-
ւանեցաւ նախընթաց թիւերնու մէջ յիշ-
ված երեւելի ճարտարագիտաց հետ:

— Մայրաքաղաքին գաղղական
զեկայան վանք. Թուրքիայ անցեալ հինգ-
շաբթի Բ. Գուրբերի խորհրդով խորհրդա-
պատիւ Մեծ Եղիարտին ու արտաքին
գործոց պաշտօնէին հետ անսնդիցաւ:

Արքային օրն ալ խորհրդապատիւ Բե-
շա փաշան Պէյ յօղաւերթալով այցելու-
թիւն ըրաւ Պարզիցի գեապանին:

— Երբնախոր տեսալ թեան պաշ-
տօնեաց վանքապալ Մեհմետ փաշան
անցեալ հինգշաբթի մայրաքաղաքս հաս-
նելով խորհրդապատիւ Բեշա փաշային
և Բեաւիլ փաշային հետ անսնդիցաւ:

— Թրքիստէն զեկա. 6/18 Թը-
ւով լար կուսան, թէ ըրա Միքայիլ-
Յօրա Ռեպրէնի առջն օրը հոն հասեր
է Լյոսի Դուրեմի շոքեանով:

— Երբնախոր տեսալ թեան պաշ-
տօնեաց վանքապալ Մեհմետ փաշան
անցեալ հինգշաբթի մայրաքաղաքս հաս-
նելով խորհրդապատիւ Բեշա փաշային
և Բեաւիլ փաշային հետ անսնդիցաւ:

— Լոստրային լուր կուսան թէ
Քանուրէն Սեւ ծով կրկնաբարձական մը շե-
նքու ընկերութեան անօրինակները նոյնմը
26-ին ժողով ընկերով ընկերութեան
վերջնական կազմութեանը և արդէն կա-
տարված ու կատարվելը աշխատութեանց
վրայ զբաղած մանրամասն տեղեկագիրը
կարգապահ, ընկերութեան գրաստառու-
նը որ 300 հարար լիւր էր, 400 հարար
լիւր էր հաներ են 1000 հարար լիւր ալ ահ-
մանեալով Մարտի 1-ին վաճառու հա-
մար:

— Մեծարդոյ Գրիգոր աղայն Աղա-
թանեան որ Պարզից կրկնաբարձական
դպրոցին պիտաւոր աշակերտներէն մէկն է,
և և կրկնաբարձական մեծ գործերու
մէջ իր յաջողակութեամբն ու հմտու-
թեամբն մեծ յարգ ու համարում ստա-
ցած է թէ աղբիւ մէջ և և թէ օտարաց
տղևու, առեւտրական գործոց պաշտօ-
նատան մէջ այս օրերս հաստատուած հա-
ստարակաց շինուածոց ժողովին անգամ ան-
ւանեցաւ նախընթաց թիւերնու մէջ յիշ-
ված երեւելի ճարտարագիտաց հետ:

սկզբնաւորութիւն մը կաւ չափացին ա-
ծուէրը բնակելով: Մարտի 1-ին մօտ կը-
ցալ Օսմանեան Մեծի անու պատերազ-
մական նաւէն և և բոլոր աւազակական և և
ուրիշ շոքեաններէն օգնու թիւերնու հաս-
նելով մէկ ժամէն պիտաւոր ժամանակի մէջ
մօտեցին շոքեանին տախտակամար
(կիւմբիթէ) երկր տեղէն կարելով: Բա-
րեաղաբար այս ցաւուն դէպքը ճամբան
չարատահեցաւ, այն ժամանակը շոքեան-
էն գործը լինցած էր: Զրամ փաստը թե-
թեւ քան է և և քիչ նորոգութեան կա-
րօս:

— Ընտանեացի զեկա. 1/13 Թուով
զբաղած նախընթաց մէջ հետեւեալ լուրը
կը կարգանք, ուսկէց կը հասցիվ թէ մեա-
նախընթաց շոքեան թաղից քիչ մեծ ան-
խոհեմութիւն է:

«Պարզից որ մարտի մեծանուն պէս
թաղիւն ստորութիւնը կը կը շարու-
նակէ: Եւ ստորութիւնը և և բոլորի մը
անհամար թիւերնու այս օրերս ըստպէս մէջ
մեծ դժբաղդու թեան մը պատճառ պիտի
ըլլար: Մարտի 1-ին մը գաւազակ մարտի էր,
կանչված թիւերնու վաճառ թէ մեաւ է:
Բարեբաղդաբար ժամ մը կը լաւ տղան սկը-
սաւ շարժիլ, կարգ պաշտ: Թաղական պատ-
րաստութիւնները զաղբեցան, և և տղան
ճաղքը որ կրկնաբարձական կարծեցեալ մե-
անցին վրայ կուսային, ուրտաւութեամբ
լվցցան:»

— Պարզիցի և և Երբնախոր
հոռիական յունացիները տուժարը ըն-
դունելու պատճառաւ ծագած արա-
ձայնութիւնը դեռ կը շարունակէ:

Թրքիստէն Օսմանեան լուրերն մէջ
հետեւեալ տղերը կը կարգանք այս նիւ-
թիւ վրայ:

«Տուրքիստէն վրայ ծագած ողբա-
լէ վէճը շարունակէ: Երբնախոր մէջ նոր
տուժարն ընդունելի չուղղակիքը Պատմա-
կոս ընտանի կրօնակիրներնու շրջան-
րական դիր մը կրկնեցին այս օրերս վե-
մաղաւթեամբ սպառած, և և յարգարին
զանցը որ հոռիական կիկեցեցին բաժ-
նընթաց ու պատերազմին հրամաններն
չհնարեցին:

«Մարտի 1-ին մէջ ըլլալը ա-
մուսուլթիւն մը որուն ամեն պատրաս-
տութիւնները լինցած էին, աւրվցցաւ.
վան զի փնտան կուրեր որ պատի խոր-
հարկը նոր աւազակ ընդունող քահա-
նայի մը ձեռք կատարվի, իսկ հարսին
հարկը ընդհակառակն հին աւազակին ջա-
տարով կեցող քահանայի մը ձեռք կա-
տարել ալ կազմէ:»

— Երբնախոր տեսալ թեան պաշ-
տօնեաց վանքապալ Մեհմետ փաշան
անցեալ հինգշաբթի մայրաքաղաքս հաս-
նելով խորհրդապատիւ Բեշա փաշային
և Բեաւիլ փաշային հետ անսնդիցաւ:

Թաղական և պատրաստները հանդի-
սաւոր ընդունելութեանց համար ստորական
կազմ շրջիւ ծագոված էին, և և ընդունելու
թեան սրահին դուռը բացվելուն պէս՝ գեապա-
նէն ու անոնց հետ անձեռք որ ընդ ամենը ութ
հարկ էին, դարձը սեպի վրայ անսնդիցան: Ե-
ւ և արեւելքացի կերպով բարեկեցին. յետոյ
ճանիկ վրայ կան, և ամենը մէկն թաղու հայն
ստորին մասնու պիտաւոր շար ստղի վրայ երթա-
լով:

գաւազական ամուսին տախտակներ կը թողոյց,
և և այս դրբին մէջ կեցած պատը կը ստորակար-
գալ, դժբաղդու թեան անցեալ մեծ պատը թաղու-
հայն համար որ ամեն բանին ծագական կազմը
ամեն մարդէ աւելի կը զոյց:

Գեապաններնու գարս կը լին ալ նոյնպէս
չոր ստղի վրայ բոց և և կը թաղու կը գաւ,
և և կրկնաբարձական թաղու հայն և և
ընտէն:

Պարզիցի արքայական սրահներն մէկուն
մէջ այս զեկայաններնու նախաձեռն պատրաստվե-
լով զայնին՝ անու թիւեր պատրաստուած զոյցանց
պատճառ և և կը կը թաղու թիւերնու թաղականը վա-
նեցին և և մեկն անցեցան մէջ ծածկովեցան:
Թաղական շառ խնդաց այս նորտախտակ արե-
ւելեան ստորութեան վրայ, և և քան մը շրտաւ,
թեկաւ վերին տախտակը զոյցի ծխախոտի հա-
տէն:

— Երբնախոր տեսալ թեան պաշ-
տօնեաց վանքապալ Մեհմետ փաշան
անցեալ հինգշաբթի մայրաքաղաքս հաս-
նելով խորհրդապատիւ Բեշա փաշային
և Բեաւիլ փաշային հետ անսնդիցաւ:

Թեան և և արքայական սրահներն մէկուն
մէջ այս զեկայաններնու նախաձեռն պատրաստվե-
լով զայնին՝ անու թիւեր պատրաստուած զոյցանց
պատճառ և և կը կը թաղու թիւերնու թաղականը վա-
նեցին և և մեկն անցեցան մէջ ծածկովեցան:
Թաղական շառ խնդաց այս նորտախտակ արե-
ւելեան ստորութեան վրայ, և և քան մը շրտաւ,
թեկաւ վերին տախտակը զոյցի ծխախոտի հա-
տէն:

Պարզիցի արքայական սրահներն մէկուն
մէջ այս զեկայաններնու նախաձեռն պատրաստվե-
լով զայնին՝ անու թիւեր պատրաստուած զոյցանց
պատճառ և և կը կը թաղու թիւերնու թաղականը վա-
նեցին և և մեկն անցեցան մէջ ծածկովեցան:

Պարզիցի արքայական սրահներն մէկուն
մէջ այս զեկայաններնու նախաձեռն պատրաստվե-
լով զայնին՝ անու թիւեր պատրաստուած զոյցանց
պատճառ և և կը կը թաղու թիւերնու թաղականը վա-
նեցին և և մեկն անցեցան մէջ ծածկովեցան:

Պարզիցի արքայական սրահներն մէկուն
մէջ այս զեկայաններնու նախաձեռն պատրաստվե-
լով զայնին՝ անու թիւեր պատրաստուած զոյցանց
պատճառ և և կը կը թաղու թիւերնու թաղականը վա-
նեցին և և մեկն անցեցան մէջ ծածկովեցան:

Պարզիցի արքայական սրահներն մէկուն
մէջ այս զեկայաններնու նախաձեռն պատրաստվե-
լով զայնին՝ անու թիւեր պատրաստուած զոյցանց
պատճառ և և կը կը թաղու թիւերնու թաղականը վա-
նեցին և և մեկն անցեցան մէջ ծածկովեցան:

Պարզիցի արքայական սրահներն մէկուն
մէջ այս զեկայաններնու նախաձեռն պատրաստվե-
լով զայնին՝ անու թիւեր պատրաստուած զոյցանց
պատճառ և և կը կը թաղու թիւերնու թաղականը վա-
նեցին և և մեկն անցեցան մէջ ծածկովեցան:

Պարզիցի արքայական սրահներն մէկուն
մէջ այս զեկայաններնու նախաձեռն պատրաստվե-
լով զայնին՝ անու թիւեր պատրաստուած զոյցանց
պատճառ և և կը կը թաղու թիւերնու թաղականը վա-
նեցին և և մեկն անցեցան մէջ ծածկովեցան:

Պարզիցի արքայական սրահներն մէկուն
մէջ այս զեկայաններնու նախաձեռն պատրաստվե-
լով զայնին՝ անու թիւեր պատրաստուած զոյցանց
պատճառ և և կը կը թաղու թիւերնու թաղականը վա-
նեցին և և մեկն անցեցան մէջ ծածկովեցան:

Պարզիցի արքայական սրահներն մէկուն
մէջ այս զեկայաններնու նախաձեռն պատրաստվե-
լով զայնին՝ անու թիւեր պատրաստուած զոյցանց
պատճառ և և կը կը թաղու թիւերնու թաղականը վա-
նեցին և և մեկն անցեցան մէջ ծածկովեցան:

Պարզիցի արքայական սրահներն մէկուն
մէջ այս զեկայաններնու նախաձեռն պատրաստվե-
լով զայնին՝ անու թիւեր պատրաստուած զոյցանց
պատճառ և և կը կը թաղու թիւերնու թաղականը վա-
նեցին և և մեկն անցեցան մէջ ծածկովեցան:

Պարզիցի արքայական սրահներն մէկուն
մէջ այս զեկայաններնու նախաձեռն պատրաստվե-
լով զայնին՝ անու թիւեր պատրաստուած զոյցանց
պատճառ և և կը կը թաղու թիւերնու թաղականը վա-
նեցին և և մեկն անցեցան մէջ ծածկովեցան:

Պարզիցի արքայական սրահներն մէկուն
մէջ այս զեկայաններնու նախաձեռն պատրաստվե-
լով զայնին՝ անու թիւեր պատրաստուած զոյցանց
պատճառ և և կը կը թաղու թիւերնու թաղականը վա-
նեցին և և մեկն անցեցան մէջ ծածկովեցան:

Պարզիցի արքայական սրահներն մէկուն
մէջ այս զեկայաններնու նախաձեռն պատրաստվե-
լով զայնին՝ անու թիւեր պատրաստուած զոյցանց
պատճառ և և կը կը թաղու թիւերնու թաղականը վա-
նեցին և և մեկն անցեցան մէջ ծածկովեցան:

մէջ հրատարակու խրատեալ աղբարա-
կան աղբիւ գիտաւորութեամբ:

Մեծարդոյ Գրիգոր աղայն Աղա-
թանեան որ Պարզից կրկնաբարձական
դպրոցին պիտաւոր աշակերտներէն մէկն է,
և և կրկնաբարձական մեծ գործերու
մէջ իր յաջողակութեամբն ու հմտու-
թեամբն մեծ յարգ ու համարում ստա-
ցած է թէ աղբիւ մէջ և և թէ օտարաց
տղևու, առեւտրական գործոց պաշտօ-
նատան մէջ այս օրերս հաստատուած հա-
ստարակաց շինուածոց ժողովին անգամ ան-
ւանեցաւ նախընթաց թիւերնու մէջ յիշ-
ված երեւելի ճարտարագիտաց հետ:

Պարզիցի արքայական սրահներն մէկուն
մէջ այս զեկայաններնու նախաձեռն պատրաստվե-
լով զայնին՝ անու թիւեր պատրաստուած զոյցանց
պատճառ և և կը կը թաղու թիւերնու թաղականը վա-
նեցին և և մեկն անցեցան մէջ ծածկովեցան:
Թաղական շառ խնդաց այս նորտախտակ արե-
ւելեան ստորութեան վրայ, և և քան մը շրտաւ,
թեկաւ վերին տախտակը զոյցի ծխախոտի հա-
տէն:

Պարզիցի արքայական սրահներն մէկուն
մէջ այս զեկայաններնու նախաձեռն պատրաստվե-
լով զայնին՝ անու թիւեր պատրաստուած զոյցանց
պատճառ և և կը կը թաղու թիւերնու թաղականը վա-
նեցին և և մեկն անցեցան մէջ ծածկովեցան:

Պարզիցի արքայական սրահներն մէկուն
մէջ այս զեկայաններնու նախաձեռն պատրաստվե-
լով զայնին՝ անու թիւեր պատրաստուած զոյցանց
պատճառ և և կը կը թաղու թիւերնու թաղականը վա-
նեցին և և մեկն անցեցան մէջ ծածկովեցան:

Պարզիցի արքայական սրահներն մէկուն
մէջ այս զեկայաններնու նախաձեռն պատրաստվե-
լով զայնին՝ անու թիւեր պատրաստուած զոյցանց
պատճառ և և կը կը թաղու թիւերնու թաղականը վա-
նեցին և և մեկն անցեցան մէջ ծածկովեցան:

Պարզիցի արքայական սրահներն մէկուն
մէջ այս զեկայաններնու նախաձեռն պատրաստվե-
լով զայնին՝ անու թիւեր պատրաստուած զոյցանց
պատճառ և և կը կը թաղու թիւերնու թաղականը վա-
նեցին և և մեկն անցեցան մէջ ծածկովեցան:

Պարզիցի արքայական սրահներն մէկուն
մէջ այս զեկայաններնու նախաձեռն պատրաստվե-
լով զայնին՝ անու թիւեր պատրաստուած զոյցանց
պատճառ և և կը կը թաղու թիւերնու թաղականը վա-
նեցին և և մեկն անցեցան մէջ ծածկովեցան:

Պարզիցի արքայական սրահներն մէկուն
մէջ այս զեկայաններնու նախաձեռն պատրաստվե-
լով զայնին՝ անու թիւեր պատրաստուած զոյցանց
պատճառ և և կը կը թաղու թիւերնու թաղականը վա-
նեցին և և մեկն անցեցան մէջ ծածկովեցան:

Պարզիցի արքայական սրահներն մէկուն
մէջ այս զեկայաններնու նախաձեռն պատրաստվե-
լով զայնին՝ անու թիւեր պատրաստուած զոյցանց
պատճառ և և կը կը թաղու թիւերնու թաղականը վա-
նեցին և և մեկն անցեցան մէջ ծածկովեցան:

